Ticaret Borsasına dahil maddeler ve bu maddelerin alım veya satımının tescili hakkında yönetmelik

R.G.: 08.01.2005

Sayı: 25694

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

AMAÇ

MADDE 1 - Bu Yönetmeliğin amacı; hangi maddelerin ticaret borsalarında alım ve satımının zorunlu olduğuna, bunların en az miktarlarının tespitine ve borsaya tabi maddelerin en az miktarları üzerinde yapılan alım satım muamelelerinin borsalara tesciline ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

KAPSAM

MADDE 2 - Bu Yönetmelik ticaret borsalarını ve bu borsalara tabi maddelerin en az miktarları üzerinde alım satım muamelesinde bulunanları kapsar.

DAYANAK

MADDE 3 - Bu Yönetmelik, 18/5/2004 tarihli ve 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununun 46 ncı maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

TANIMLAR

MADDE 4 - Bu Yönetmelikte geçen;

Kanun: 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununu, Bakanlık: Sanayi ve Ticaret Bakanlığını, Birlik: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğini, Borsa: Ticaret borsalarını, Meclis: Borsa meclislerini, Yönetim Kurulu: Borsa yönetim kurullarını, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Borsa İşlemleri

Borsaya Tabi Maddeler

MADDE 5 - Borsa kurulan yerlerde, hangi malların borsada alım ve satımının zorunlu olduğu ve bunların en az miktarları, meclisin teklifi ve Birliğin uygun görüşü üzerine Bakanlıkça belirlenir ve ilgili borsa tarafından yerinde ilân olunur. Bakanlık, değişen piyasa şartlarında, borsada yeterli arz ve talebi bulunmayan veya ticarî teamüllere göre borsalarda alım satıma konu olmayan malları, genel olarak veya borsalar itibarıyla borsaya tâbi maddeler arasından çıkarabilir, ticaret borsalarının, bölge ticaret borsalarının ve ürün ihtisas borsalarının kotasyonunda yer alacak veya almayacak ürünleri ve borsaya tâbi maddelerin en az alım satım miktarlarını yeniden belirleyebilir. Bakanlığın bu konudaki kararları da borsalar tarafından yerinde ilân edilir.

Ticaret borsalarında yeterli arz ve talebi bulunan, dayanıklı ve stoklanabilir nitelikteki misli mallar, numune veya tipler üzerinden toptan alınıp satılır. Tipi tespit edilmemiş olan mallarla misliyattan olup yerel ihtiyaçları karşılayan maddeler ile canlı veya kesilmiş hayvanlar da borsaya tâbi maddeler arasına alınabilir.

Döviz ve kıymetli madenler bu Yönetmeliğin kapsamı dışındadır.

Herhangi bir maddenin borsaya tabi olabilmesi için;

a) Standardizasyonunun yapılmış bulunması, standardizasyonu yapılmamış ise, tiplere ayrılması, numuneyle temsili mümkün misli mallardan olması,

b) Ülke veya borsanın çalışma alanı dahilinde ticaretinin önemli miktarlarda yapılması, ayrıca borsanın bulunduğu yerde fazla miktarda üretilmesi veya tüketilmesi, yahut da ihraç, ithal veya tevzi edilmesi,

c) Genellikle stoklamaya elverişli olup, çabuk bozulan mallardan olmaması,

d) Teamülen toptancı hal ve mevzuuna giren yaş meyve ve sebzelerden olmaması,

e) Arz ve talebinin değişken olması, rekabet konusu bulunması,

f) Borsada alım ve satıma tabi maddelerde grup isimlerinin değil, mutlak olarak madde isimlerinin nazara alınması, aynı maddelerin aynı isimle belirtilmesi,

g) Kabuklu, iç, tuzlu ve hava kurusu gibi çeşitli şekilde ticareti yapılan maddelerin tek madde olarak tespit edilmesi, ancak en az miktarının ayrı ayrı belirtilmesi,

gerekir.

EN AZ MİKTAR

MADDE 6 - Borsa muameleleri, borsaya tabi bir maddenin tespit edilmiş bir miktarı veya fazlası üzerinden yapılan alım veya satımlardır. Borsa muamelelerine ve tescile esas olan ve her madde ve borsaya göre değişen bu miktara, "borsa muamelelerinde en az miktar" denir.

En az miktarlar, borsaların bulunduğu yerdeki mahalli piyasa teamüllerinde toptan sayılan miktarlar esas tutularak belirlenir.

BORSA YERİ

MADDE 7 - Borsa yeri; borsaya tabi maddelerin biri veya birkaçı yahut tümünün alım satımlarının yapılması için yönetim kurulu kararıyla borsanın merkez veya şube binası içinde veya dışında belirlenen satış salonu, pazar yeri veya özel alım satım yeridir. Borsaca organize edilen borsaya tabi maddelerin alım satımının gerçekleştirildiği elektronik ortamlar da borsa yeri sayılır.

Borsa yerinde yapılan muamelelere "Borsa içi muamele", borsanın çalışma alanı içinde olmakla beraber, borsa yeri dışında yapılan muamelelere "Borsa dışı muamele" denir.

Borsa çalışma alanı içinde borsaya tâbi maddelerin en az miktarlarının üzerinde kalan miktarlarının alım ve satımının, belirlenen borsa yerinin dışında yapılması yasaktır. Bu maddelerin, en geç muamele yapıldığı günü takip eden otuz gün içinde borsaya tescil ettirilmesi şartı ile borsa yerinin dışında alınıp satılmasına meclisçe önceden karar verilebilir. Ancak Birlik, borsalarca alınacak bu gibi istisnai kararları kısmen veya tamamen, geçici veya sürekli olarak yürürlükten kaldırabilir.

Borsa yerinde yapılan alım satımlarda, fiilen simsar, komisyoncu ve ajanlık hizmeti verilmedikçe bu hizmetlerden dolayı herhangi bir ücret alınamaz.

Borsa yerlerinin niteliğine ve çalışma şartlarına ilişkin esaslar Bakanlıkça belirlenir.

İlân

MADDE 8 - Borsada alım ve satımı zorunlu olan mallara, bunların en az miktarlarına ve borsa yerine, borsaya tabi bir maddenin borsaya tabi maddeler arasından çıkarılmasına ilişkin Bakanlık kararları borsalar tarafından uygun vasıtalarla yerinde ilan edilir. Ayrıca bunlar, borsanın ilan tahtasında en az üç ay asılmak suretiyle duyurulur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Borsa İşlemlerinin Tescili

TESCİL

MADDE 9 - Borsaya tâbi maddelerin en az miktarları üzerinde yapılan alım satım muamelelerinin borsalara tescili zorunludur. Elektronik ticaret yoluyla yapılan satışlar da bu madde kapsamındadır.

Borsaya tâbi olmamakla birlikte yeterli arz ve talebi bulunan, misli nitelikte tarımsal ürünlerin alım satım işlemleri, alıcı veya satıcının talebine bağlı olarak borsaya tescil edilebilir.

Tüketicilerin kendi ihtiyaçları için yaptıkları alımlar ile borsaya tabi maddelerin en az miktarları kadar veya bu miktarın altında yapılan alım satımlar tescile tabi değildir.

TESCİL YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN YERİNE GETİRİLMESİ

MADDE 10 - Tescil yükümlülüğü aşağıdaki şekilde yerine getirilir:

a) Alıcı ve satıcının aynı borsanın çalışma alanı içinde bulunmaları halinde, işlem borsa örf ve adetlerine göre tespit olunan tarafça o borsaya tescil ettirilir ve tescil ücreti ödenir. Tescil ile yükümlü olan tarafın yokluğu halinde, diğer taraf tescili yaptırmak ve ücretini ödemekle yükümlüdür.

b) Alıcı ve satıcıdan birinin borsanın çalışma alanı içinde, diğerinin dışında olması halinde;

1) İki tarafın bulunduğu yerde borsa mevcut ve mal her iki borsaya tâbi ise ve işlem de yazışma, telgraf, telefon, teleks ile yapılmış veya elektronik ortamda gerçekleştirilmişse, sözleşmenin kabul ile tamam olduğu yerdeki tarafça o yer borsasına tescil ettirilir ve ücreti ödenir. Sözleşmenin nerede kabul ile tamam olduğu tespit edilemediği takdirde, işlem satıcının merkezinin bulunduğu yerdeki borsaya, satıcı tarafından tescil ettirilir ve ücreti ödenir.

2) Taraflardan birinin bulunduğu yerde borsa mevcut değil veya borsa mevcut olmasına rağmen, mal o borsaya dahil değil veya taraflardan biri yurt dışında ise, işlem diğer tarafça kendi merkezinin bulunduğu yer borsasına tescil ettirilir ve ücreti ödenir.

c) Borsaya kayıtlı üyeler, borsanın çalışma alanı dışında yaptıkları ve bu fıkrada belirlenen tescil işlemleri dışında kalan alım veya satımları, kayıtlı bulundukları borsalara tescil ettirir ve ücretini öderler.

d) Borsanın çalışma sınırları dışında alım satım yapan taraflardan biri tacir veya sanayici sıfatını haiz olmayan üretici ise, tescil zorunluluğu ve tescil ücretini ödeme yükümlülüğü tacir ve sanayici olan diğer tarafa aittir. Alım satım yapan tarafların her ikisi de tacir veya sanayici sıfatını haiz olmayan üretici ise, tescil zorunluluğu uygulanmaz.

e) Kamu iktisadi kuruluşları ile sermayesinin yarısından fazlası Devlete ait olan kamu kuruluşlarınca yapılan destekleme alım ve satımlarına ilişkin borsa tescil ücreti muamelenin yapıldığı günü takip eden en geç otuz gün içinde ilgili borsaya ödenir.

TESCİL SÜRESİ

MADDE 11 - Borsa yerinde yapılan işlemler aynı gün, borsanın çalışma alanı içinde olmakla beraber borsa yerinin dışında alınıp satılmasına müsaade edilen maddelere ait işlemler en geç otuz gün içinde tescil ettirilir.

İhracata ilişkin muameleler anlaşmaya müteakip tescil ettirilir.

Üyelerin iradesi dışında meydana gelen ve meclisçe kabul edilen mücbir sebepler dışında, belirtilen sürelerde tescil zorunluluğunun yerine getirilmemesi halinde, tescil ücreti yüzde elli fazlasıyla tahsil olunur. Ayrıca, süresinde ödenmeyen tescil ücretine 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun uyarınca günlük gecikme zammı tahakkuk ettirilir.

Tescil ücreti ve bunlara ait kesinleşen gecikme zamlarına ilişkin yönetim kurulunca verilen kararlar ilâm hükmünde olup, icra dairelerince yerine getirilir.

Meclis, tahsili imkansızlaşan tescil ücreti ve bunlara ilişkin gecikme cezası ve zammının takibinden vazgeçilmesine karar verebilir. İstisnai nitelikteki bu kararlar, aynı durumdaki tüm üyeleri kapsayacak şekilde ve yılda bir defa olmak üzere alınır.

Tescil ücreti ve bunlara ait kesinleşen gecikme zamlarının tahsil zamanaşımı süresi beş yıldır.

TESCİLİN İLANI

MADDE 12 - Tescil olunan muamelelere ilişkin fiyatlar, alım ve satım şekilleriyle beraber aynı gün borsada yazılı olarak ilân edilir. Ancak, tarafların ticari unvanları ve özel şartları açıklanmaz.

TESCİLİN İPTALİ

MADDE 13 - Borsaya tescil ettirilmiş alım satım muameleleri tarafların yazılı müracaatları üzerine yönetim kurulu kararıyla iptal edilebilir ya da hakem heyeti veya mahkemeye kararıyla feshedilebilir. Bu durumda tescil ücreti talep halinde iade edilir.

TESCİL ÜCRETİ

MADDE 14 - Tescil edilen muamelenin bedeli üzerinden nispi olarak alınan ücrete "Tescil Ücreti" denir.

Tescil ücretinin oranı, malın alım satım değeri üzerinden azamî binde ikidir ve bu oran meclisçe belirlenir. Borsaya tabi maddelerin alım ve satımları için aynı oranda uygulanmak üzere, işlem başına alınacak toplam tescil ücreti tavanı, yıllık aidat tavanının yüzde onundan az ve tamamından fazla olamaz. Ürün senedi tescil ücreti oranı ise alım satım değeri üzerinden en çok on binde beştir.

Meclis, bu maddenin ikinci fıkrasında belirlenen azami hadleri aşmamak üzere tescil ücret oranını "borsa içi muameleler" ve "borsa dışı muameleler" için farklı oranda belirleyebilir.

İhracatın tescilinden ücret alınmaz. Ancak, ihracatçının ihraç ettiği malların yurt içindeki alımları tescile ve ücrete tabidir.

Tescil ücretinin, muameleyi tescil ettiren tarafından tescil esnasında peşin olarak ödenmesi esastır. Meclis, kendi üyelerinden ileride yaptıracakları tescillere mahsuben önceden avans alınmasına karar verebileceği gibi, kendi üyelerinin yaptırdıkları tescillere ilişkin ücretlerin toplamının, en geç on beş gün içinde ve bir defada olmak kaydıyla sonradan ödenmesine karar verebilir.

Alım satım muamelesi tescil edildikten sonra, tarafların müştereken yaptıkları tescil ücretini etkileyecek değişiklikler, tescilin yapıldığı gün borsaya iletilir ve bu değişiklik tescil ücretinde bir artış meydana getirirse, aradaki fark tahsil edilir. Tescil ücretinde azalma meydana gelmişse ve aynı gün borsaya bildirilmiş ise, fazla alınan ücret ilgililere iade edilir. Tescil ücreti her işlem başına ayrı ayrı hesaplanarak tahsil edilir.

TESCİL MECBURİYETİNİN TAKİBİ

MADDE 15 - Borsalar, üyelerinin alım satımlarının tamamını tescil ettirip ettirmediklerini denetlemeye yetkilidir. Bu amaçla hâkim kararıyla üyelerinin ilgili defter ve evrakını inceleyebilir.

Bu incelemeler sonucunda, geçerli bir neden olmaksızın belirtilen sürelerde tescil zorunluluğunun yerine getirilmediğinin tespit edilmesi durumunda, muameleler resen tescil edilir ve bu Yönetmeliğin 11 inci maddesinin üçüncü fıkrasına göre işlem yapılır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Borsa İşlemlerinin Tesciline İlişkin Diğer Hükümler

ALIM-SATIM BEYANNAMELERİ

MADDE 16 - Alım satımlar;

a) Tacirler arasında vadeli ve özel şartlı olması,

b) Müstahsil ile tacir arasında hazır mal peşin tediye esasına göre yapılması,

c) Alıcı veya satıcının aynı şahıs, karşı tarafın ise çeşitli şahıslar olması ve muamelenin de hazır mal peşin tediye esasına dayanması, halinde bu maksatlar için hazırlanmış özel beyannamelerle tescil ettirilebilir. Alım satım beyannameleri üç nüsha olarak düzenlenir. Özellikleri dolayısıyla kasaplık canlı hayvanlar, et, deri, bağırsak, ihracat ve ithalât muameleleri için farklı beyannameler kullanılabilir. Beyannamelerin içeriği Birlik tarafından belirlenir. Borsalarda alım satım işlemlerinin nasıl yapılacağı, Kanunun 48 inci maddesinin birinci fıkrasına göre, meclis tarafından yapılacak düzenlemelerle belirlenir.

TESCİLDE DİKKATE ALINACAK HUSUSLAR

MADDE 17 - Tescile getirilen alım satım beyannamelerinde beyannamenin usulüne uygun olarak doldurulup doldurulmadığı, muamelenin yapıldığı ve tescile getirildiği tarihler, fiyat, beyannamede imzaları bulunan kimselerin borsada iş yapmaya yetkili olup olmadıkları ve imzaları kontrol edilir, varsa eksikler tamamlattırılır.

Beyannameler; tarih atılmak, tescil numarası verilmek ve parafe edilmek suretiyle muhasebe servisine intikal ettirilir.

Süresinden sonra tescile getirilen muamelelerde, belirtilen fiyatlar o gün için borsada oluşmuş fiyatlara uygun değil ise, bu muamelelerin doğruluğu hususunda gerekli araştırma yapılır ve bunlardan doğruluğu anlaşılanlar tescil edilir.

Tescil işlemlerinin mevzuata uygun şekilde yapılmasından ilgili borsa personeli sorumludur.

TAHAKKUK VE TAHSİLAT

MADDE 18 - Muhasebe servisi, beyannamelerin miktar, fiyat ve bedellerini bir defa daha inceler, tescil ücretini ve varsa, Kanunun 51 inci maddesine istinaden tarifeye bağlanmış sair ücretleri tahakkuk ve tahsil eder.

Beyanname üzerine "Tahsil Edilmiştir" kaşesi basılır ve parafe edilerek tescil servisine iade olunur.

TESCİLİN DEFTERE KAYDI

MADDE 19 - Tescil servisi beyannamelerin her üç nüshasına da "Tescil Edilmiştir" kaşesini basar, aslını imza ederek alıkoyar, diğer iki nüshayı ise ilgililere verir.

Tescil edilen alım satımı beyannameleri, tescil sayısı sırasına göre, tescil defterine işlenir. Bu suretle tescil işlemi tamamlanır.

Borsalarca en az bir tescil defteri tutulur. Tescil sayısı, her yıl (1) den başlamak suretiyle sırayla takip eder. Beyannameler tescil defterine, tescil konusu ne olursa olsun, sırayla işlenir. Tescil sayısı ve defter numarası beyannamelerde belirtilir.

Borsalar, çalışma şekillerine ve borsaya tabi maddelerin özelliklerine göre, her madde grubu veya her madde için ayrı tescil defterleri tutabilir. Bu takdirde tescil defterlerinin her birine numara ve isim verilir.

Tescil defterleri, kullanılmadan önce sayfa numaraları verilmek ve kaç sayfadan ibaret olduğu belirtilmek suretiyle yönetim kurulunca onaylanır. Defterin her sayfası mühürlenerek genel sekreter tarafından paraflanır.

Tescil defterlerinin içeriği Birlikçe belirlenir.

KALDIRILAN HÜKÜMLER

MADDE 20 - 3/11/1987 tarih ve 19623 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ticaret Borsalarına Dahil Maddeler ve Bu Maddelerin Alım veya Satımlarının Tescili Hakkında Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

YÜRÜRLÜK

MADDE 21 - Bu Yönetmelik, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

YÜRÜTME

MADDE 22 - Bu Yönetmelik hükümlerini Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Başkanı yürütür.

3 Kasım 2006 CUMA

Resmî Gazete

Sayı : 26335

YÖNETMELİK

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinden:

TİCARET BORSALARINA TABİ MADDELER VE BU MADDELERİN

ALIM VEYA SATIMLARININ TESCİLİ HAKKINDA

YÖNETMELİKTE DEĞİŞİKLİK

YAPILMASINA DAİR

YÖNETMELİK

MADDE 1 – 8/1/2005 tarihli ve 25694 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Ticaret Borsalarına Tabi Maddeler ve Bu Maddelerin Alım veya Satımlarının Tescili Hakkında Yönetmeliğin 14 üncü maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Meclis, bu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen azami hadleri aşmamak ve borsa içi muamelelerde uygulanacak tescil ücreti oranını daha düşük belirlemek üzere, tescil ücreti oranını borsa içi muameleler ile borsa dışı muameleler için farklı oranlarda belirleyebilir."

MADDE 2 – Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3 – Bu Yönetmelik hükümlerini Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Başkanı yürütür.